ŤFAL ŤAX-XOGĦOL

Novella ta' Ġużè' Galea

WARA li sama l-ewwel quddiesa u xorob skutella kafè bil-ftiet, Xmun xeħet ċurniena wara dahru u telaq biex imur għax-xogħol. Kien għadu ma sebaħx u d-dlam f'dik l-għodwa kien iġib swied il-qalb u dieqa tal-biki; kienu dlam u ħemda: dlam li jgħatti kullimkien qisu bħal star tal-imwiet u ħemda li tnikket u tagħsar il-qlub. Il-ħolqien kien donnu mgħargħar fin-niket u d-dinja kienet siekta u kiebja tistenna minn ħin għal ieħor li jaqgħu fuqha qirda u mwiet. Ma' tul il-lejl l-ajruplani tal-għadu ma qatgħu xejn ġejjin il-ħin kollu jimlew l-arja bit-twerdin kiefer tagħhom u jriegħdu l-art bit-tfaqqigħ tal-bombi li jixħtu.

In-nies kienu għaddew lejl ta' tbatija li ma tistax titfisser; kulħadd imgezzez fix-xelter, kulħadd għajjien mejjet bla ma jista' jorqod u jistrieħ, kulħadd maqtugħ u mriegħed jisma' l-ħin kollu l-isparar tal-kanuni u t-tisfir tal-balal filwaqt li jistenna minn ħin għal ieħor li jintradam jew iħalli ħajtu taħt il-qilla tal-għadu, kulħadd beżgħan li fil-għodu, meta joħroġ mix-xelter, isib il-daru borġ ġebel u jibqa' b'ta' fuqu senduqu.

Malli ħareġ mid-dar Xmun lemaħ il-martu ħierġa minn għand il-ġara ssejjaħlu bi ħrara kbira:

"Xmun! Xmun!"

"Sejjer ix-xatt" weġibha Xmun. "Hu ħsieb it-tfal, tħallihomx jitbiegħdu mix-xelter. Barbri kif inhi?"

Barbri kienet il-ġara li mart Xmun għaddiet il-lejl għandha.

"Barbri tajba ħafna. Kif tasal ix-xatt ara kif tagħmel sib lil żewġha Sander u tih l-aħbar li dal-lejl twelditlu tarbija qisha ċagħqa!"

Xmun resaq lejn martu biex jisma' aħjar, donnu ma satax jifhem kif f'lejl ta' niket u qirda bħal dak li kien għadda minn fuqhom setgħet tieħu l-ħajja ħlejqa kollha ħlewwa u ġmiel. Xmun issoktat tgħid:

"Għaddejna l-lejl fix-xelter u fl-aqwa tar-raid il-Bambin bagħtilha lil-Barbri tarbija qisha anġlu tas-sema!"

"U Sander ma jaf b'xejn!" qal Xmun.

"Sander ilu li ħareġ mill-bieraħ u għadu ma reġax lura d-dar."

"Naf li l-gaj ta' Sander kellhom xogħol bħal dan il-convoy li daħal il-bierah jeħtieġ li jinħatt malajr għax il-għadu donnu waħħalha f'moħħu li jrid jgħarraq il-vapuri fil-port."

"Aħseb għal rasek, Xmun!" wissietu l-mara; imbagħad żiedet, "u qis li ssib lil Sander ħalli ttih l-aħbar tajba għax ikun qiegħed jistenniha bħal ruħ tal-Purgatorju."

* * *

Xmun u Sander kienu żewġt itfal tax-xogħol ħbieb tal-qalb, xbejjen ta' xulxin u ġirien; kienu trabbew flimkien u t-tnejn intefgħu għax-xogħol tax-xatt iħottu u jgħabbu l-vapuri; kellhom ħrara kbira għax-xogħol, kienu bieżlin u ma jaqtgħu qalbhom minn xejn, dejjem sefjrin, ħfief daqs tellerita, iħabirku u jirsistu bla qerq.

Hajjet Xmun u Sander kienet marbuta max-xatt u huma qatt ma fettxew iwarrbu minn ħdejn xifer il-baħar; minn fil-għodu sa fil-għaxija, meta jkun hemm ix-xogħol tal-ħatt jew tat-tagħbija fuq il-vapuri, kont tarahom telgħin u neżlin, imgħob-bijin, jiġru fuq il-planki u jqabblu l-medda ta' riġlejhom mar-refgħa tal-falakka ta' taħthom.

Dawk iż-żewġ ħaddiema qatt ma tnikkru fuq ix-xogħol: kont tarahom qishom mekkuk ġejjin u sejrin minn fuq abbord għal maħżen u mill-maħżen għal abbord, għaddejjin b'ħeffa tal-għa-ġeb minn fuq il-fallakki dojoq li jagħtu l-mejt lil min jgħaddi minn fuqhom jekk ma jkunx imdorri, u l-ħin kollu jiċċajtaw u jgħajtu lil xulxin u jgergru u jitmasħnu, imma qatt ma jisħtu x-xogħol.

Aktar ma jidħlu vapuri u bastimenti fil-port u aktar ma jkun hemm xogħol, Xmun u Sander iżjed kienu jkunu hienja; id-dwejjaq tagħhom meta ma jkunx hemm xogħol ix-xatt; allura kienu jmorru xorta waħda u jgħaddu l-jum kollu jistaqsu u jit-kixxfu jekk ikunx mistenni xi vapur u jitolbu xi sagħtejn xogħol lis-sidien ta' l-imħażen ta' madwar il-port; ġie li meddew idej-hom biex igħabbu xi karettun ġwież jew biex iħottu bi barkun qamħ għal ġewwa l-magni tad-dħin; imma l-hena ta' dawk iż-żewġt itfal tax-xatt meta jkunu jħottu l-vapuri; xogħol bħal dan huma kienu jindaħlu għalih bil-ħrara ta' qalbhom kollha u jibqgħu jagħmlu u jistinkaw sakemm iniżżlu sa l-anqas kaxxa jew sa l-aħħar xkora minn abbord u waqt dan ix-xogħol bilkemm kien ikollhom is-sabar jistrieħu biex jitrejqu u jieklu bukkun; f'nofs in-nhar kienu jieqfu mix-xogħol sakemm jieklu l-loqma ħobż b'xi biċċa ġobon li marthom tkun hejjitilhom fiċ-ċurniena.

imbagħad imorru jixorbu terz inbid u wara dan erħilhom jerġgħu jinxteħtu għax-xogħol bi ħrara aktar kbira u tant kienu jintilfu fuq ħidmithom li donnhom ma kenux iħossu la s-sħana tas-sajf u anqas il-kesħa tax-xitwa.

Fix-xemx taqli ta' Lulju kont tara 'l Xmun u 'l Sander lebsin il-qalziet biss, imgermdin bit-trab, mitlufin fix-xogħol, bil-maktur miblul bl-ilma imdawwar ma' rashom, wiċċhom aħmar nar u għaraq iċarċar ma' sidirhom; hekk ukoll fil-qieragħ tax-xitwa, filwaqt li l-bard ilanġas jew ix-xita traxxax iż-żewġt iħbieb kienu jibqgħu xorta waħda jgħabbu jew iħottu, kienu jxiddu kabozza tax-xkejjer f'rashom u arahom il-ħin kollu iħabbtu saqajhom ġot-tajn tax-xatt u jiġru bit-tagħbija donnhom jisfidaw il-bard u ċ-ċirċ.

Waqt ix-xogħol ma kienx hemm tnikkir; il-ġarrira kollha u r-reffigħa ta' l-art u ta' abbord kif ukoll dawk ta' ġewwa l-istivi kienu jagħmlu kemm jifilħu ħalli jtellgħu fix-xogħol biex ifittxu jeħilsu u hekk jitħallsu u jieħdu xi sold id-dar: aktar ma jispiċċaw malajr aktar jiġbru malajr il-ħlas ta' l-għaraq ta' ġbinhom. Biex ma jitilfux żmien il-ħaddiema kien ikollhom saħansitra d-dagħjsa tal-kafe, ħalli waqt ix-xogħol, ikunu jistgħu jbellu griżmejhom bla ma jkollhom bżonn imorru fil-ħanut.

Imbagħad qabdet il-gwerra; il-bċejjeċ tal-gwerra ħarġu, il-vapuri siefru, il-bastimenti telqu u l-iskejjen salpaw mil-port tagħna; ix-xatt sar qisu mejjet, fieragħ u battal ibikkik; fejn dari ħajja, ħidma u bżulija, issa wieħed ma kienx jara ħlief ħemda u skiet; it-tfal tax-xatt kienu jidhru kiebja u b'qalbhom sewda donnhom irjus maqtugħa, jistennew: jistennew xi aħbar tajba, jistennew jidħol xi vapur, jistennew jitqanqal ix-xogħol u r-risq.

F'Malta dik il-ħabta kien hawn għaks u ġuħ kbir; kulħadd kien nieqes minn kollox, ħadd ma jista' jiekol sakemm jixba: it-tfal nieqsin mis-sustanzi, ix-xjuħ il-ħin kollu jittewbu. Vapuri kien ilhom ħafna ma jidħlu għax il-għadu kien dawwarna bi ħruxija kiefra mill-ajru u mill-baħar u waħħalha f'rasu li jeqridna bil-ġuħ jew iġiagħelna nċiedu.

Konna wasalna fit-truf tal-ħażniet u l-ftit li kien baqa' kien qiegħed jitqassam b'reqqa kbira. Saħansitra l-ħobż kien naqas minn ħalq il-Maltin u d-dqieq biex iwassal aktar kienu jħalltuh miegħu patata u dħin ix-xgħir, il-qamħ ir-rum u l-qaraboċċ. Fis-suq ma kont issib xejn, biex tiddobba ħobża żejda kont trid tixtriha bil-moħbi u b'mitqilha deheb. Mhux il-ħobż biss kien skarsa, imma l-ħtiġijiet kollha tal-ħajja kienu neqsin; in-nies kienu

jġewwsu imma ma kienux jistgħu jlaħħqu, biex isibu xi ħaġa żejda kienu jridu jfittxuha fil-"*Black Market*" u jħallsu tagħha bilgħama.

* * *

Dak in-nhar li lil Sander twelditlu tarbija, kien hemm ħidma kbira u xogħol bla tarf fil-Port il-Kbir. Jumejn qabel kien daħal "*convoy*" u ġieb il-barka t'Alla miegħu. Il-poplu xegħel bilferħ għax fehem li l-qagħda kienet sejra taqleb għal aħjar, il-ġuħ jittaffa u l-għaks jinqered; kulħadd mela qalbu bil-hena u rabba ħila ta' sur. Imma kien hemm biża' li jtir kolox mar-riħ jekk il-"*convoy*" ma jitħattx malajr. Il-għadu kien ħalef li joqtelna bil-ġuħ u kien għamel minn kollox biex ma jħallix il-"*convoy*" jasal f'Malta, iżda ma rnexxilux sa barra u bosta vapuri, mkissrin u mħarbtin, b'inkejja ta' l-ajruplani u tas-sottomarini, daħlu fil-port u bdew iħottu.

Nżlu jaħdmu x-xatt irġiel mill-irħula ta' Malta kollha u marru jaħdmu bil-qalb kollha mhux biex jaqilgħu l-flus biss iżda l-aktar biex iħottu t-tagħbijiet minn fuq il-vapuri u jxerrduhom 'l hawn u 'l hinn f'imħażen imħarsin mill-qilla ta' l-għadu; ix-xtut tal-port kienu miżugħdin bil-ħaddiema, reffigħa u ġarriera, qishom nemel, bieżlin u ħfief, telgħin u nieżlin minn fuq il-vapuri għal ġewwa l-imħażen u mill-imħażen għal abbord : kien hemm tħabrik u ġiri li jieħu r-ras; lejl u nhar wieħed ma kienx jara u jisma ħlief ġiri u għajjat u ordnijiet u rġiel, żagħżagħ u tfal min ġej u min sejjer kulħadd mehdi b'xogħolu, kulħadd jaf x'għandu jagħmel, kulħadd jagħmel u jħabrek bl-imħabba min italla' x-xogħol l-aktar.

Ta' sikwit kienet iddoqq is-sirena biex twissi għal xi attakk mill-ajru u allura dawk l-eluf ta' nies kienu jfittxu l-kenn tal-blat; kienu jmorru jistkennu fuq il-qalb, b'demmhom imbaqbaq għall-għadu u sogħbiena għax għadhom ma ħelsux mix-xogħol li kellhom jagħmlu.

Xmun dam nofs ta' nhar igħarrex u jistaqsi għal ħabibu Sander biex jagħtih l-aħbar tajba, iżda baqa' ma ltaqax miegħu. Billi kien hemm xogħol kbir Xmun u Sander kellhom x'jagħmlu ħafna u ma setgħux jitnikkru biex imorru jfittxu jew jiltaqgħu wieħed ma' l-ieħor.

Sander kien ilu x-xatt mill-ġurnata ta' qabel jaħdem tista' tgħid il-ħin kollu; anqas kellu żmien jasal wasla sad-dar għax billi kienu fuq xogħol ta' ħtieġa kbira, l-imgħallem ma ta sensja lil ħadd li jwarrab u jitbiegħed mill-port.

Habta tas-sagħtejn ta' wara nofs in-nhar daqqet is-sirena u minnufih waslu salt ajruplani donnhom qatta mniegħel ħerġin mill-infern; daru dritt għal fuq il-port u bla ma qisu n-nar u l-azzar li beda tiela għalihom, bdew igħoddzu fuq il-vapuri u jixħtulhom bombi ta' kobor li jwaħħax.

F'radda ta' salib qamet ħamba tal-biża' fuq il-port: twerdin ta' ajruplani, tvenvin ta' bombi, tfaqqigħ ta' balal u ħsejjes li jwerwru. Mill-ħabar bdew telgħin muntanji ta' ilma kull fejn taqa' xi bomba, fl-art bdiet tqum sħaba ta' duħħan kull fejn tiġġarraf xi dar. Kienet għaddejja tagħbija ta' ħerb li tiknes kull fejn tmiss: vapuri jitfarrku, imħażen jiġġarrfu, nies jinqerdu; Malta dak il-ħin kienet donnha maħkuma minn setgħa kiefra li ma tgħaraf u la ħniena u la lġiem u l-Maltin ħassew ruħhom misħuqin taħt qawwa ta' ħerba u ta' qilla li tkexkex.

Xmun kien jaħdem ħdejn il-krejn fuq vapur marbut fuq il-bagi f'nofs il-port; meta daqqet is-sirena ma kellux żmien jinżel l-art u baqa' abbord; mar tħaxken kif sata' taħt il-bridge u reħa ruħu f'idejn Alla. Il-balal ta'l-għadu dawwru l-vapur dawwramejt u bosta drabi Xmun ħass ir-riħ tal-blast jaħbat ma' wiċċu qisu fewġa mqanqla minn ġwienaħ il-mewt. Ma' kull tfaqqigħa ta' bomba dak il-ħaddiem kien iħoss il-vapur jmil minn naħa għal oħra donnu qoxra ta' ġewża jew jogħla qisu merfugħ minn idejn il-waħx telgħin minn qiegħ il-baħar; il-port imtela bi dħaħen u ilmijiet u trabijiet u għabra u laqx ta' azzar li wieħed ma kienx jista' jara x'kien jiġri qamtejn bogħod minnu u kull min kien f'dik it-taħbila u qirda ħass ruħu maqtugħ minn kull għajnuna u mħejji għall-mewt l-aktar kerha.

Xmun sab ruħu maqbud fuq il-vapur donnu bhima lesta għall-qatla, ma satax jiċċaqlaq minn fejn kien, ma satax jinżel l-art u anqas joħroġ minn taħt il-bridge għax malli jfiġġ rasu kienet tolqtu xi waħda mill-eluf ta' laqx ta' ħadid u azzar li kienu nieżlin bħax-xita; l-imsejken ra li kull triq tal-ħelsien kienet magħluqa, għamel ruħu b'mitluf, qabditu tkexkixa, ġismu qam xewk xewk u waqqgħet dalma quddiem għajnejh.

Dak il-waqt instemgħet tisfira li tidħol fil-qalb u minnufih inħasset xi ħaġa ta' saħħa kbira taħbat b'qawwa li ma bħala mal-vapur, dan għola qisu sufra, irtogħod u beda jinħall bħal bettija meta jinqatugħlha ċ-ċrieki. Ma' did-daqqa Xmun instabat mal-kverta u malli waqa' ħass il-pjanċi ta' taħtu jċiedu u jisħnu donnhom qiegħdin jinkwew.

Xmun baqa' għal ftit tal-ħin mitluf minn sensih, imma s-

sħana tan-nar qajmitu mit-telfa li kien waqa' fiha, fetaħ għajnejh u, ftit iqjiem 'l hinn minnu, ra l-kverta mċarrta u miftuħa f'bofra kbira li minnha kienu ħerġin ilsna ta' nirien u dħaħen suwed li jwerwru; l-imsejken raġa' għalaq għajnejh u ħaseb li qiegħed joħlom f'xi dinja oħra, imma s'sħana tan-nar malajr ġiebitu f'sensih, raġa' berraq għajnejh u ta s-salt biex iqum, dak il-ħin ħass weġgħa f'rasu u xi ħaġa sħuna ċċarċar ma' wiċċu, mess fejn kien juġgħu u idu ċċapset bid-demm. Xmun għaraf li kien midrub f'rasu, imma ma qagħadx jaħseb kif indarab; dak il-ħin kienu donnhom infetħu bwieb l-infern; qamet ħamba tal-ġenn, il-vapur tagħtta minn sħaba ta' duħħan iswed li jgħami l-għajnejn u joħnoq il-griżmejn, qamet riħa ta' ħruq u nstama għajjat ta' nies imbelħin bil-biża' u krib ta' midrubin. Dak il-waqt għadda ħsieb ikraħ minn moħħ Xmuni : il-vapur kellu stiva mimlija balal u esplosivi, jekk in-nar jilħaq hemm, il-vapur u kull min kien fuqu kienu jtiru mas-sema.

Malli ntebaħ bil-periklu li kien fih, Xmun qam donnu mqabbeż minn molla u telaq jiġri lejn l-iskala tal-vapur, iżda sabha mtajra; ftit il-bogħod lemaħ erba' ħaddiema f'dagħjsa mwerwrin bil-biża', jaqdfu kemm jifilħu lejn l-art. Xmun sejħilhom, imma b'dak l-għagħa kollu ma semgħuhx u minnufih id-dħaħen u l-għabra ħbew id-dagħjsa u n-nies ta' fuqha.

Dak l-imsejken baqa' donnu ruħ mitlufa ma jistax jinżel u jwarrab minn fuq il-vapur li issa kien sar ħuġġieġa waħda u li kellu mnejn jisplodi minn ħin għal ieħor. Xmun qabdu ferħ ta' ġenn u nfixel x'jibda jagħmel, iżda dak il-waqt instama' ajruplan jogħdoż u minnufih inħasset it-tisfira ta' bomba nieżla; ma' dik it-tisfira Xmun ma qies xejn aktar, qabeż minn abbord għal ġewwa l-baħar u beda jgħum lejn l-art b'saħħtu kollha.

Il-baħar kien imqalla u lewn iċ-ċomb minħabba l-ħama li kien inqala' mill-bombi li waqgħu fih; f'wiċċ l-ilma kienu jgħowmu bċejjeċ ta' għowwied, tiksir ta' braken, falakki, kaxxi ta' merkanzija u tħarbit ta' dgħajjes imfarrkin mill-bombi; kien hemm ukoll ħafna rqajja ta' żejt li xi wħud minnhom kienu qiegħdin jaqbdu ħuġġieġa waħda.

Xmun beda jaqta' bil-qama u jżiċċ f'wiċċ l-ilma b'ħeffa kbira, imma ma damx sejjer hekk wisq minħabba l-biża' li kellu fuqu u l-ferita ta' rasu li minnha kien ħiereġ id-demm il-ħin kollu. l-imsejken beda jnaqqas mill-ħeffa tal-għowm, fil-baħar ma' dwaru kienu neżlin bċejjeċ ta' azzar u bombi ta' kull daqs li malli jfaqqgħu l-baħar kien jitla' u jsir qisu ilma jagħli.

Wara ftit tal-ħin il-għowwiem beda jgħeja, in-nifs beda jonqsu u idejh jittaqqlu, hu aktar beda jisforza u jitqanżaħ biex ifittex jilħaq xifer ix-xatt, iżda aktar ma beda jitħabat aktar bdew jonqsuh il-forzi u ma damx ma ħass ruħu bla saħħa, l-imsejken inħakem minn biża' kbir, ħass idejh jitħeddlu, saqajh ibbisu u qabadhom bħal bugħawwieġ, beda jgħajjat kemm jiflaħ għall-għajnuna, imma fost dawk il-ħsejjes tal-biża' ħadd ma wieġbu.

Xmun tilef kull tama li jilħaq l-art, il-ferita ta' rasu xxarbet bl-ilma baħar u bdiet taħarqu, għajnejh ħmaru u bdew idemmgħu, qabdu wġigħ f'sidru, żammlu n-nifs u beda jara d-dinja ddur bih, imbagħad rasu bdiet telgħbu u ma satax iżommha 'l fuq mill-ilma, ħass ruħu nieżel lejn il-qiegħ u beda jibla' ilma mielaħ, dak l-ilma qanqallu bħal dardir u ġieblu bħal reqqet ir-ruħ, l-imsejken qata qalbu u reħa ruħu f'idejn Alla, f'ħin wieħed ftakar f'martu, f'uliedu, fid-dar tiegħu ċkejkna fi triq imwarrba tar-raħal, qalbu magħfset u riedet tinqasam, imbagħad ħass ruħu bla saħħa nteħa u beda nieżel u nieżel, ħa xi żewġ nifsijiet qawwija, bela' xi erba boqqiet ilma baħar li daħlulu fi griżmejh u xerrquh, wara dan ħass ruħu qiegħed jifga, waqgħet dalma quddiem għajnejh u ntilef barra minn sensih; imma qabel ma ntilef għal kollox ħass bħal id taħfnu mix-xagħar ta' rasu u tiġbdu 'l fuq lejn wiċċ l-ilma, lejn l-arja lejn id-dawl.

* * *

Meta ġie f'tiegħu Xmun sab ruħu mxarrab għasra, mimdud għal dahru ġewwa maħżen fuq il-qigħa ta' l-art, ma' dwaru kien hemm ħafna ħaddiema, min jagħfaslu sidru u min iħaddimlu dirgħajh biex igagħluh jieħu n-nifs; Kien hemm geġwiġija, imma fost kliem ieħor xi ħadd staqsa: "Tgħid miet?" Xi ħadd ieħor qal: "Sand, tgħid isograjt ħajtek għalxejn?"

Għal isem ta' Sander, Xmun fetaħ għajnejh u ra l-ħabib tiegħu għarkubtejh ma' ġenbu jixxuttalu wiċċu mill-ilma. Malli Xmun bexxaq għajnejh, dawk l-irġiel ħadu n-nifs u aktar irtassu ma' dwaru, ħafna minnhom bdew jifirħulu talli ħeles mill-għarqa u staqsewh kif kien iħossu. Wieħed flien resaq aktar lejn Xmuni u qallu: "Għandek għaliex tibqa' tafulu lil xbinek Sander! Li ma kienx hu kieku issa tinsab fost il-ħut!"

Xmun dawwar wiċċu lejn Sander u l-ħrara ta' qalbu dehret tiddi fi ħbub għajnejh. Wieħed ieħor mill-ħaddiema li kien hemm miġbura żied igħid lil Xmuni: "Sander issogra ħajtu għalik; malli smajnik titlob l-għajnuna, hu minnufih qabeż il-baħar għalik b'inkejja ta' xita ta' balal u l-biża' li jesplodi l-vapur."

Xmun ċaqlaq idu bi dbatija, qabad id xbinu u għafasihilu, imbagħad b'leħen mitfi qallu :

"Kif nista' nħallsek ta' kull ma għamilt miegħi?"

"Ħallik minn dan issa. Issa striħ sakemm jasal it-tabib biex idewwilek rasek." wieġeb Sander.

Il-ħaddiema meta raw li Xmun ġie f'sensih bdew iwarrbu u fl-aħħar baqgħu Xmun u Sander weħedhom. Dak il-ħin daqqet is-sirena biex tħabbar li l-ajruplani ta' l-għadu għaddew; ma' dik l-aħbar Xmuni ftakar li hu kellu aħbar ieħor għal xbinu Sander, dar lejh b'ħerqa kbira u bi dbissima fuq xuftejh qallu :

"Sand, għandi aħbar tajba għalik, kont ili nfittxek u ngħarrex għalik nofs ta' nhar biex nagħtihilek; dal-lejl martek ġiebitlek fid-dinja tarbija ħelwa qisha anġlu tas-sema u talbet lill-marti biex inwassallek l-aħbar."

Sander wiċċu ħa d-dawl; dak il-ħaddiem donnu ġolf ħass bħal ħlewwa ta' qalb għall-aħbar li sar missier, qalbu riedet tfur bil-hena, nesa l-gwerra, nesa d-dbatija, nesa l-għaks, dam għal ftit tal-ħin mitluf donnu f'sakra ta' ferħ imbagħad dar fuq Xmun u bi tbissima fuq xuftejh, qallu : "Il-Bambin bagħatli ħalq ieħor x'nitma; jagħmel Hu. J'Alla ma jonqosx ix-xogħol!"